

Τεχνολογίες Εκμετάλλευσης και Αξιοποίησης Υδρογονανθράκων

Μάθημα 3^ο

Εισαγωγή στο διυλιστήριο

Τύποι διεργασιών

Απόσταξη (ατμοσφαιρική και υπό κενό)

Δρ. Στέλλα Μπεζεργιάννη

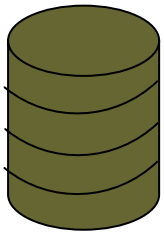
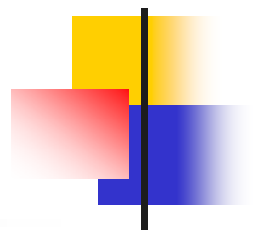
Διύλιση

- Το αργό πετρέλαιο δεν χρησιμοποιείται ως έχει
  - Σύγχρονοι κινητήρες οχημάτων απαιτούν εξειδικευμένα προϊόντα καθορισμένων ιδιοτήτων (προδιαγραφές)
  - Οι τύποι αργών πετρελαίων διαφέρουν πολύ μεταξύ τους
  - Λόγοι ασφαλείας
- Διύλιση:
  - Διαχωρισμός του αργού πετρελαίου με φυσικές διεργασίες για παρασκευή νέων προϊόντων
  - Αναβάθμιση / εξευγενισμός ενδιάμεσων και τελικών προϊόντων
  - Διαμόρφωση τελικού προϊόντος
- Διυλιστήρια
  - Απλά: παραγωγή καυσίμων
  - Σύνθετα: καύσιμα + χημικά

Κλάσματα Πετρελαίου

Ελαφρά αέρια (-162...-42°C)

Υγραέρια (-32...0°C)

Ελαφριά νάφθα (25...130°C)

Βαριά νάφθα (80...200°C)

Κηροζίνη (150...250°C)

Ντίζελ (250...360°C)

Ελαφρύ Αερίελαιο (200...320°C)

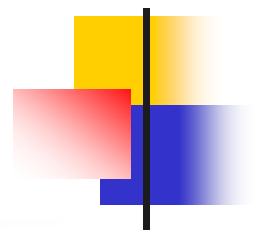
Βαρύ Αερίελαιο (260...400°C)

Αερίελαιο Κενού (400...600°C)

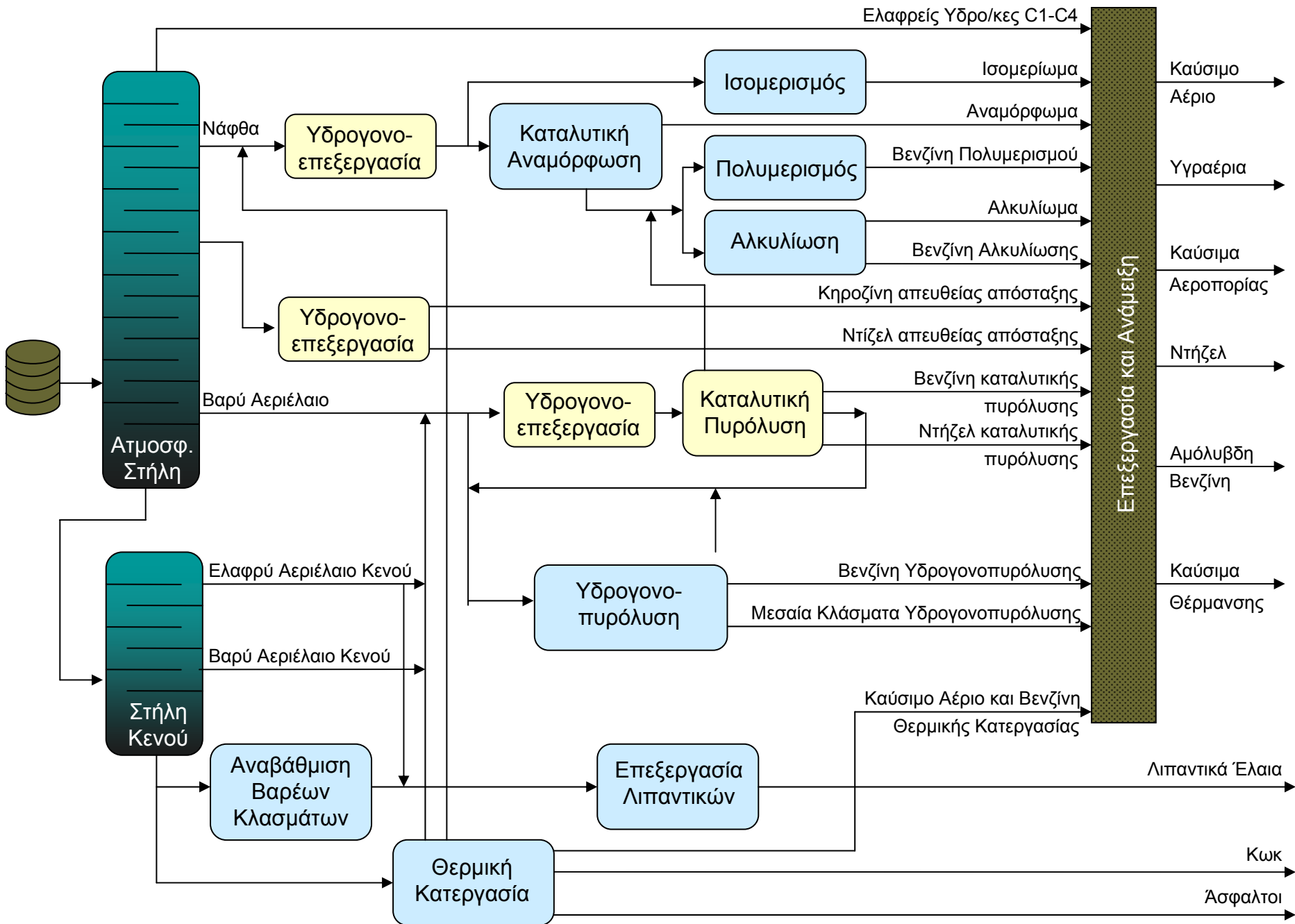
Ατμοσφαιρικό Υπόλειμμα (>400°C)

Υπόλειμμα Κενού (600°C)

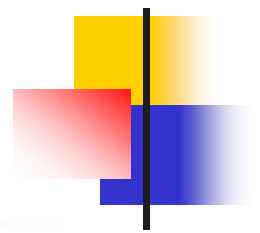
Διεργασίες Διυλιστηρίου

- Πρωτογενείς ή βασικές
  - Διαχωρισμός ή μετατροπή αργού πετρελαίου σε προϊόντα
  - Αναβάθμιση / εξευγενισμός προϊόντων
  - Διεργασίες φυσικές ή μετατροπής
    - Απόσταξη, πυρόλυση κτλ
- Δευτερογενής ή τελικές
  - Εξευγενισμός πρώτων υλών για να πληρούνται οι προδιαγραφές τελικών προϊόντων
    - Αποπαραφίνωση λιπαντικών
- Δευτερεύουσες διεργασίες
  - Παρασκευή τελικών προϊόντων
    - Ανάμιξη προϊόντων (blending), προσθήκη προσθέτων

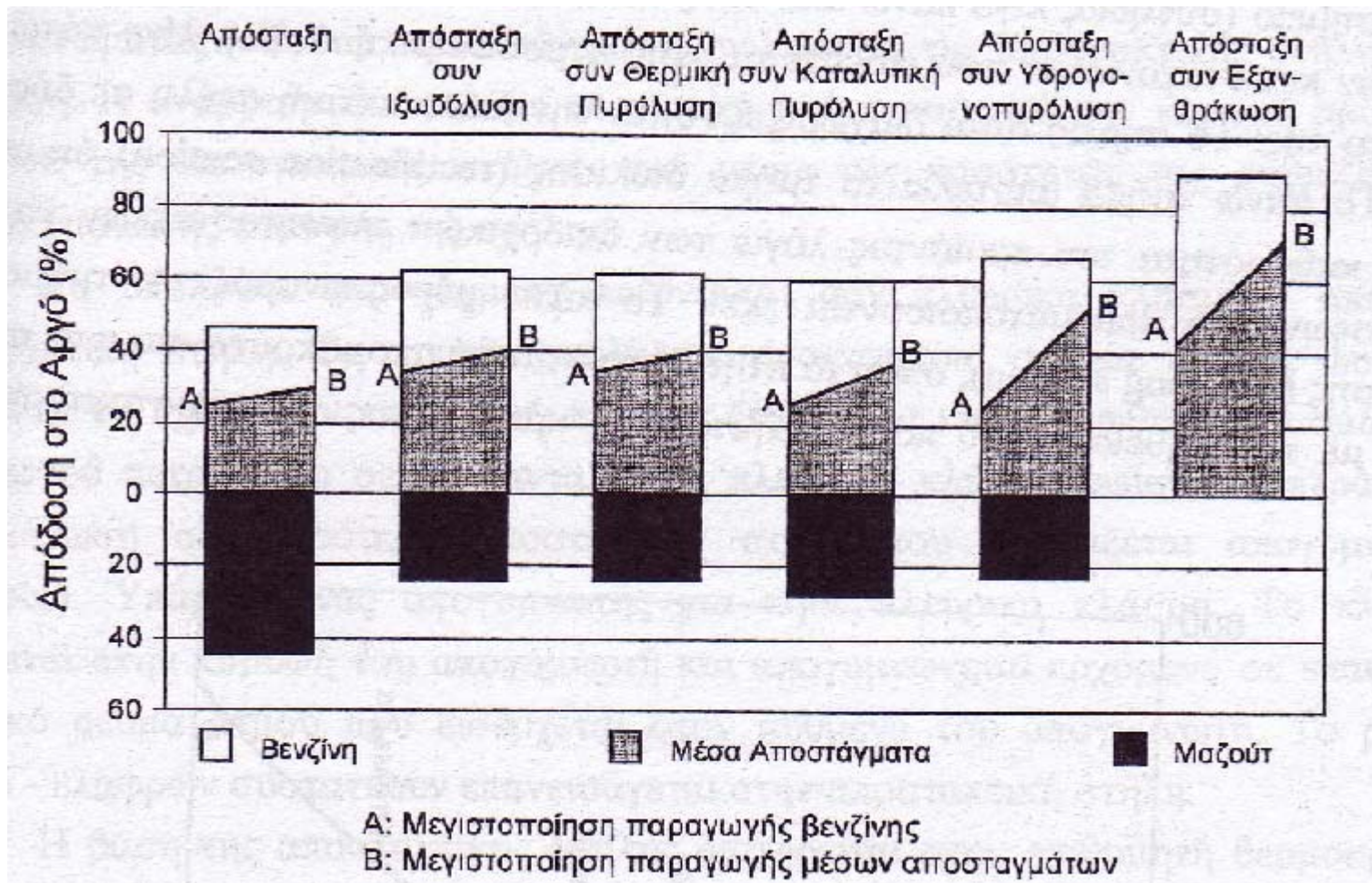
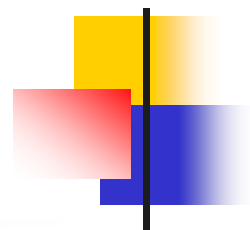

Διεργασίες Παραγωγής Υγρών Καυσίμων

- Φυσικές διεργασίες
  - Διαχωρισμός αργού πετρελαίου σε ενδιάμεσα προϊόντα σταθερών ιδιοτήτων (πυκνότητα, καμπύλη απόσταξης)
  - Αφαλάτωση, Ατμοσφαιρική απόσταξη, απόσταξη υπό κενό
- Διεργασίες μετατροπής
  - Μετατροπή των αρχικών μορίων
    - Διάσπαση μεγάλων μορίων, κορεσμός ακόρεστων δεσμών, ισομερίωση, απομάκρυνση S, N, μετάλλων
  - Καταλυτική πυρόλυση, υδρογονοαποθείωση, αλκυλίωση
  - Διεργασίες θερμικές ή/και καταλυτικές

Βελτίωση Προϊόντων από Διεργασίες

Πηγή: Στούρνας Σ., Λόης Ε. και Ζαννίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

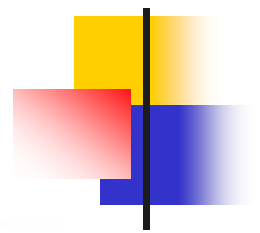
Αφαλάτωση

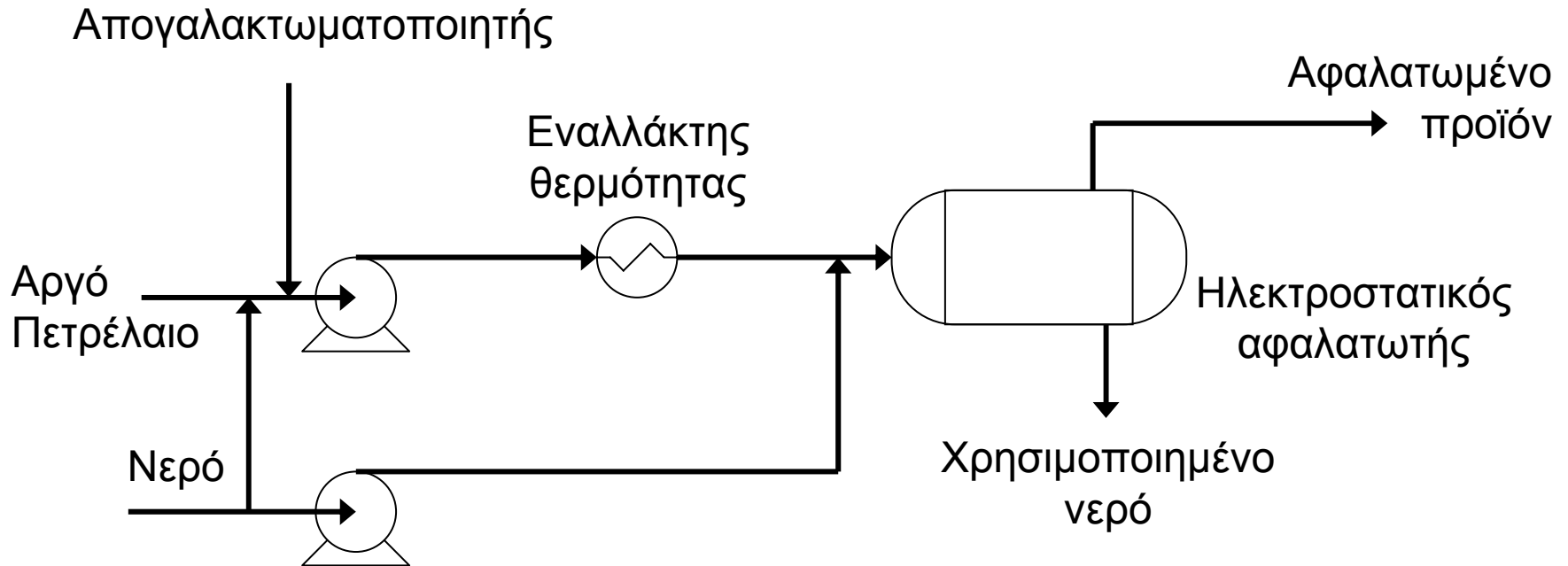
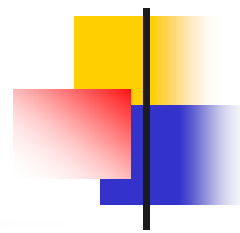
Αφαλάτωση (*Desalting*)

- Πρώτη διεργασία επεξεργασίας του αργού πετρελαίου
- Απομάκρυνση αλάτων από το αργό πετρέλαιο
  - Ύπαρξη θαλασσινού νερού (NaCl)
- Θέρμανση αργού πετρελαίου και προσθήκη απογαλακτωματοποιητή
- Απομάκρυνση αλάτων σε ηλεκτροστατικό αφαλατωτή
  - Ανάπτυξη ισχυρού εναλλασσόμενου πεδίου (4kV)
  - Συνεχόμενη κίνηση μορίων νερού διασπούν το γαλάκτωμα με τη βοήθεια του γαλακτοματοποιητή και διαχωρίζονται λόγω βαρύτητας από το αργό πετρέλαιο

Διεργασία Αφαλάτωσης

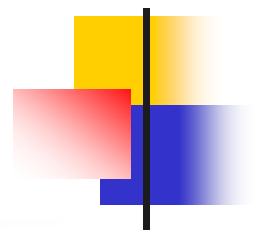

*Απόσταση
ατμοσφαιρική και υπό κενό*

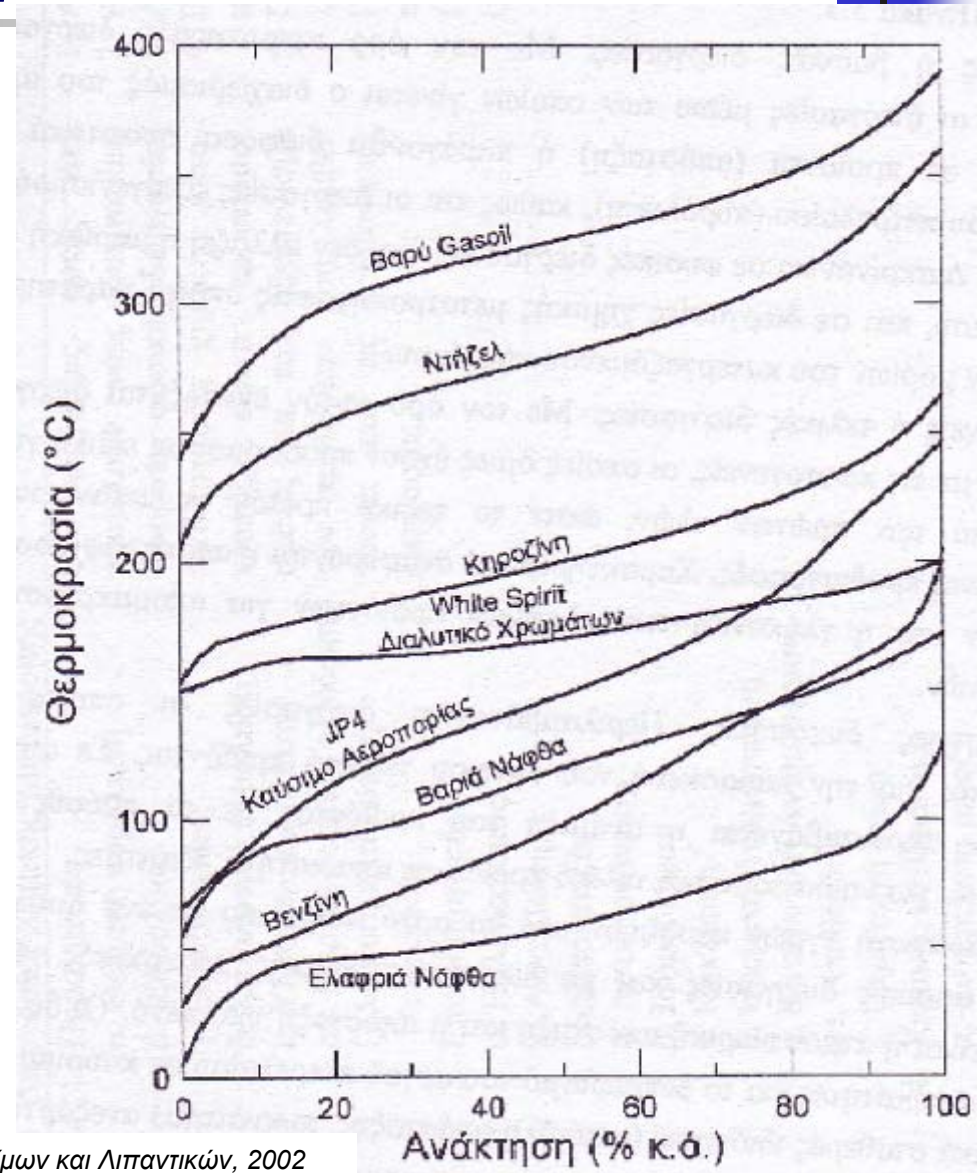
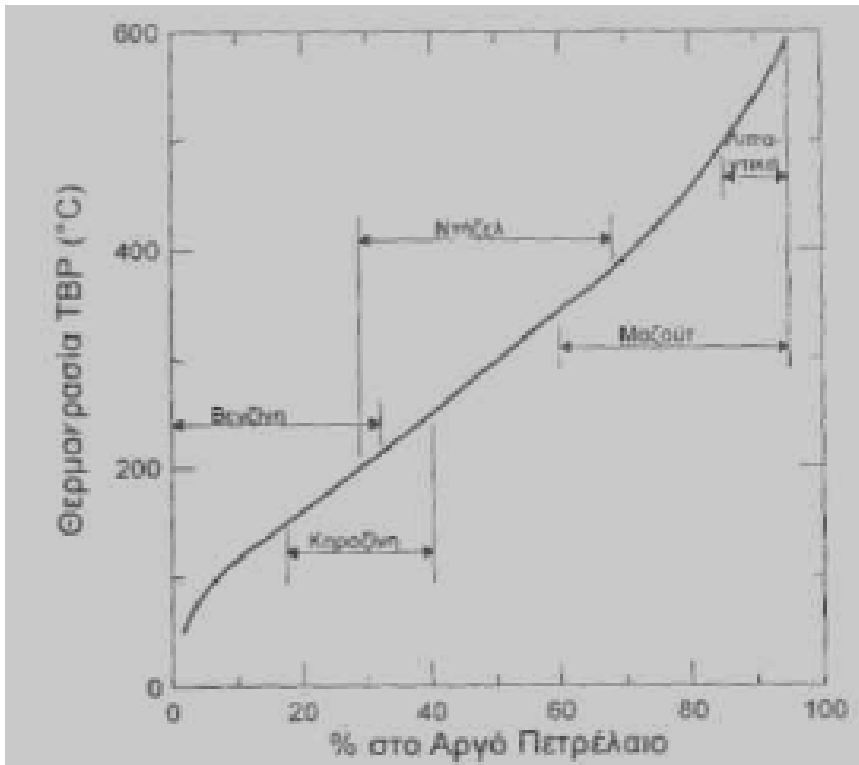
Απόσταξη

- Φυσικός διαχωρισμός δύο ή περισσότερων συστατικών μίγματος χρησιμοποιώντας την διαφορά του σημείου βρασμού τους
- Στόχοι απόσταξης σε διυλιστήριο
  - Ικανοποιητική ποιότητα προϊόντος
  - Μεγιστοποίηση ανάκτησης προϊόντων
  - Ελαχιστοποίηση κατανάλωσης ενέργειας

TBP Πετρελαίου & Προϊόντων

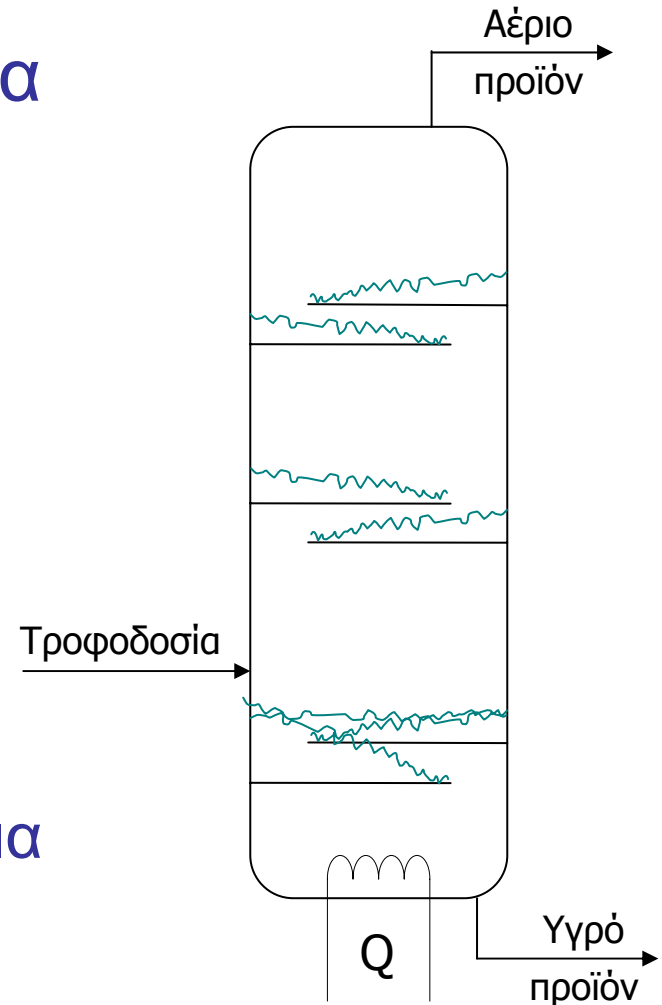
Πηγή: Στούρνας Σ., Λόης Ε. και Ζαννίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

Τεχνολογίες Εκμετάλλευσης και Αξιοποίησης Υδρογονανθράκων

© Στέλλα Μπεζεργιάννη 2009

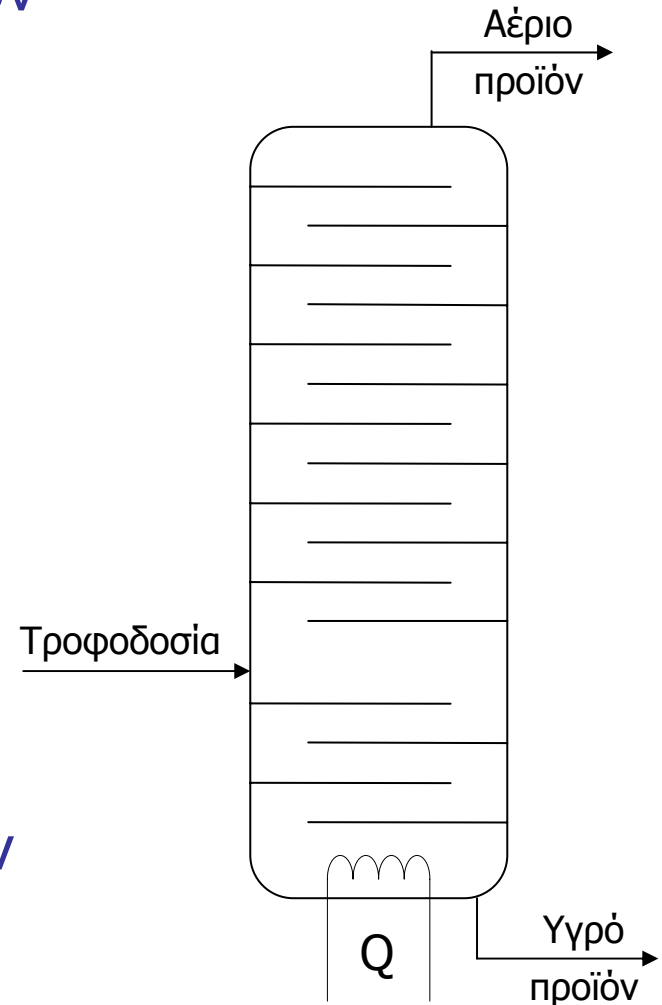
Βασικές Αρχές Απόσταξης

- Σύστημα διαχωρισμού συστατικών μίγματος σύμφωνα με το σημείο ζέσεώς τους
- Ενέργεια εισέρχεται στην ατμοσφαιρική στήλη για διαχωρισμό:
  - Ελαφριά μόρια τείνουν να βρίσκονται στην αέρια φάση
  - Βαριά μόρια τείνουν να βρίσκονται στην υγρή φάση
  - Λόγω βαρύτητας η υγρή φάση πέφτει προς τα κάτω ενώ η αέρια ανεβαίνει προς τα επάνω

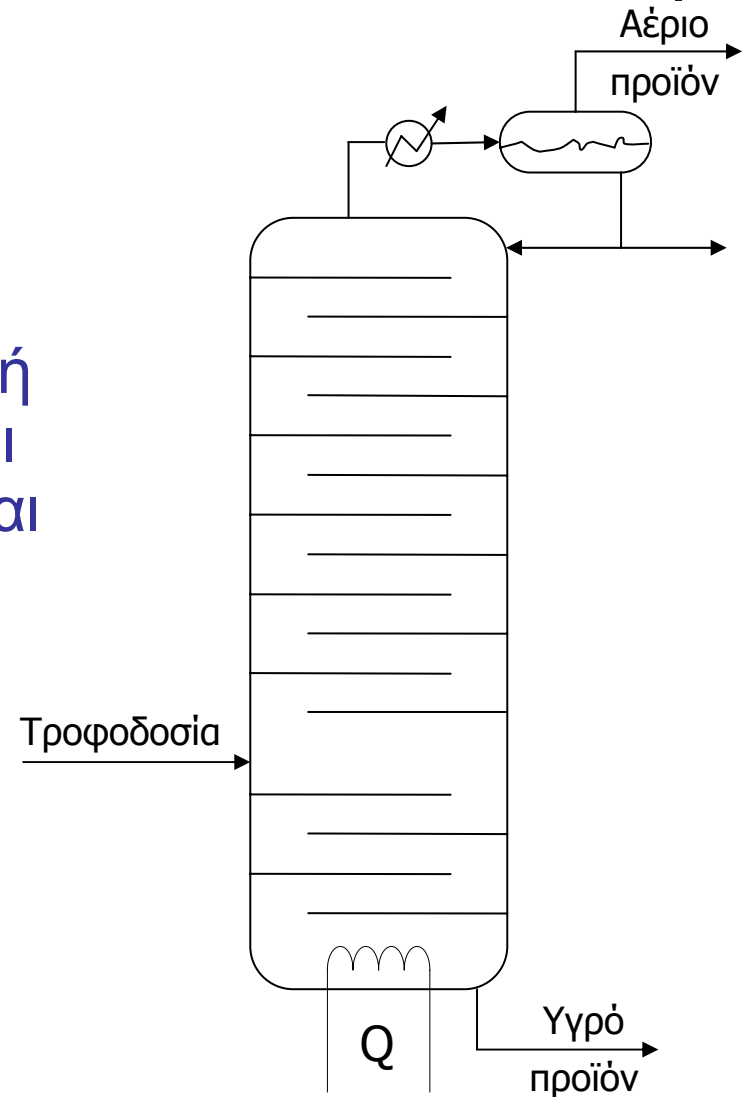
Αριθμός Βαθμίδων (Trays)

- Όσο αυξάνει ο αριθμός των σταδίων ή βαθμίδων απόσταξης (trays) αυξάνει και η απόδοση της απόσταξης
- Για τροφοδοσίες που περιέχουν πολλά συστατικά ή συστατικά με πολύ κοντινά σημεία ζέσεως συνίσταται μεγάλος αριθμός βαθμίδων απόσταξης
- Αποστακτικές στήλες αργού πετρελαίου περιέχουν αρκετές βαθμίδες (>60) λόγω του μεγάλου εύρους μορίων και των αντιστοίχων σημείων ζέσεώς τους

Συμπυκνωτής - Επαναρροή

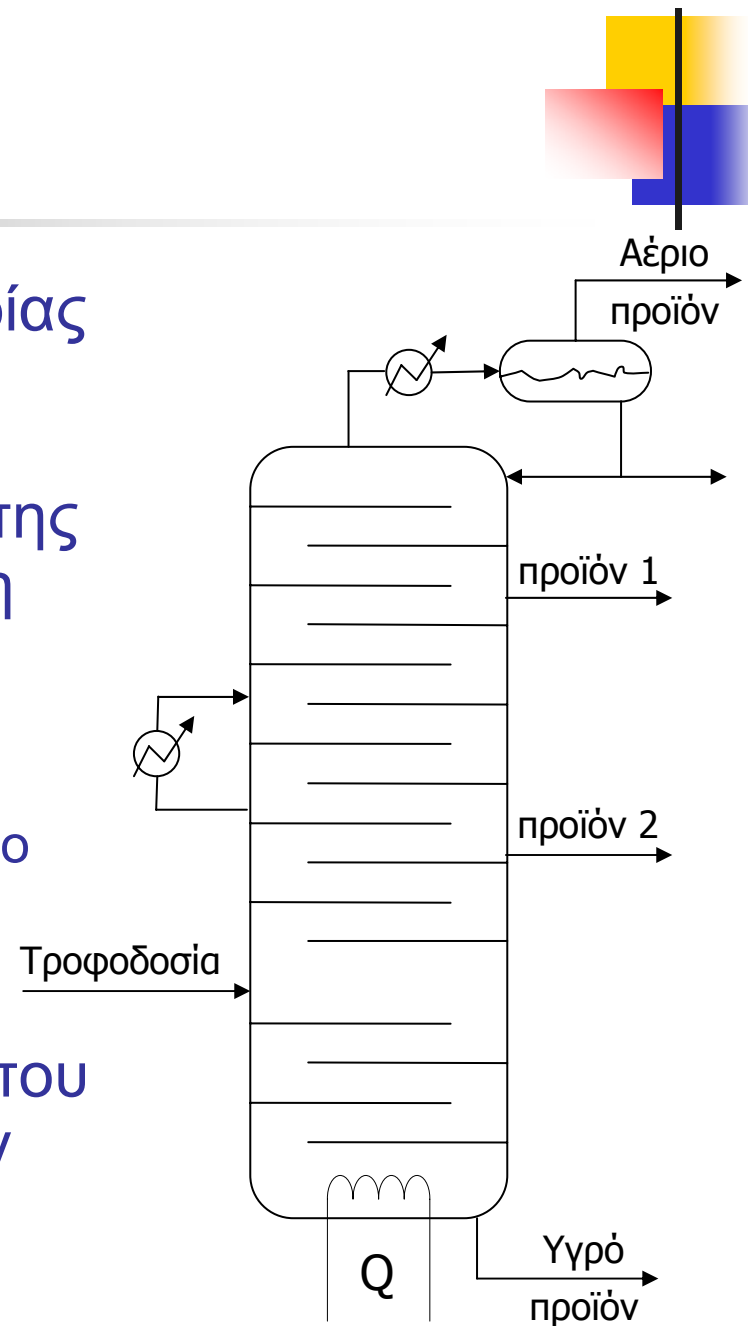
- Τα αέρια που φεύγουν από το επάνω μέρος της στήλης συμπαρασύρουν και κάποια βαρύτερα μόρια
- Τα αέρια ψύχονται στο συμπυκνωτή (condenser) όπου συμπυκνώνονται τα βαρύτερα μόρια και επανέρχονται στη στήλη
- Ο ρυθμός επαναρροής (reflux) επηρεάζει την απόδοση της απόσταξης
- Όσο μεγαλύτερος ο ρυθμός επαναρροής τόσο μικρότερος αριθμός βαθμίδων απαιτείται

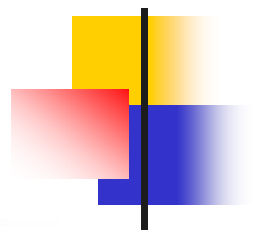
Υγρή Ανακυκλοφορία

- Τα συστήματα υγρής ανακυκλοφορίας (rumparounds) δίνουν επιπλέον θερμότητα στη στήλη
- Αποτελούν μοχλό εξισορρόπησης της κατανομής υγρού-αερίου στη στήλη
- Αυξάνοντας την ενέργεια που προσθέτουν
  - ελαττώνουν το έργο του συμπυκνωτή
  - ελαττώνουν το βαθμό διαχωρισμού στο επάνω μέρος του συστήματος υγρής ανακυκλοφορίας
    - αλλά όχι στο κάτω μέρος τους
- Χρησιμοποιούνται και για ρύθμιση του σημείου απόσταξης των πλευρικών προϊόντων (side streams)

Παράμετροι Απόσταξης

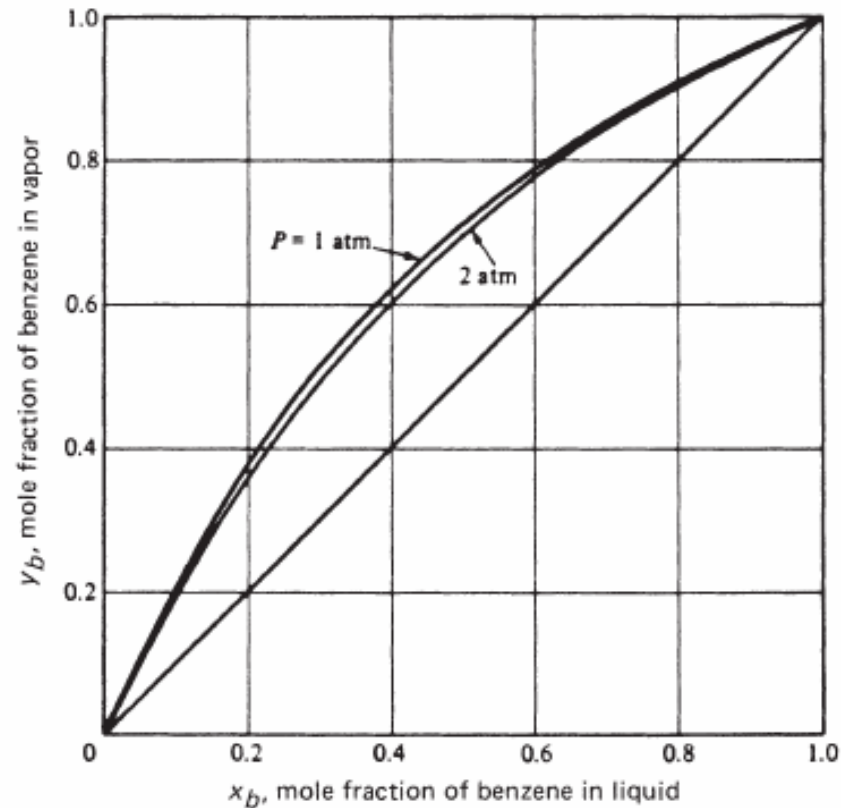

- Πίεση και ΔP
  - Βαθμός εξαέρωσης
  - Θερμοκρασιακό προφίλ
  - Σχετική πτητικότητα συστατικών
  - Διαχωρισμό
- Θερμοκρασιακό προφίλ στήλης
- Ενέργεια που εισάγεται
- Σχεδιασμός στήλης
  - Αριθμός βαθμίδων, σημείο τροφοδοσίας κτλ
- Ρυθμός εξαγωγής προϊόντων

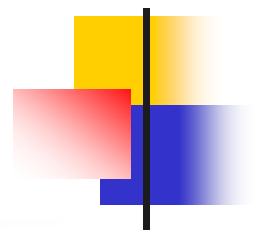
Ισορροπία Υγρού - Αερίου

- Για απλά δυαδικά μίγματα η ισορροπία μεταξύ υγρού και αερίου (x, y) καθορίζεται από την T και P του συστήματος
  - Πίνακες που δίνουν σύσταση αέριας / υγρής φάσης για διάφορες θερμοκρασίες και πιέσεις
- Για την απόσταξη χρησιμοποιούνται ισοβαρή (υπό σταθερή P) διαγράμματα

Πηγή: Perry's Chemical Engineer's Handbook, McGraw-Hill, 1999

Νόμος του Raoult

- Για ένα σύστημα χαμηλών πιέσεων (<10 atm) όπου η υγρή φάση θεωρείται τέλειο μίγμα και βρίσκεται σε ισορροπία με τους ατμούς της ισχύει η σχέση:

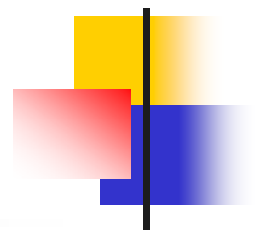
$$P_i = x_i P^o$$

P_i : Μερική πίεση του συστατικού i στην αέρια φάση

x_i : Μοριακό κλάσμα του συστατικού i στην υγρή φάση

P^o : Τάση ατμών του συστατικού i στην θερμοκρασία του μίγματος

Νόμος του Dalton

- Για ένα τέλειο αέριο μίγμα, σε χαμηλές πιέσεις ($<10\text{atm}$) ισχύει η σχέση

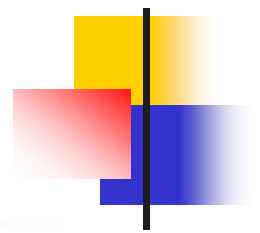
$$P_i = y_i P$$

- P_i : Μερική πίεση του συστατικού i στην αέρια φάση
- y_i : Μοριακό κλάσμα του συστατικού i στην αέρια φάση
- P : Συνολική πίεση του μίγματος

- Ο συνδυασμός των νόμων των Raoult και Dalton δίνει:

$$x_i P^o = y_i P$$

Εξίσωση Antoine

- Στην κατάσταση ισορροπίας αερίου-υγρού μίγματος ισχύει:

$$\ln P^o = A - \frac{B}{C + T}$$

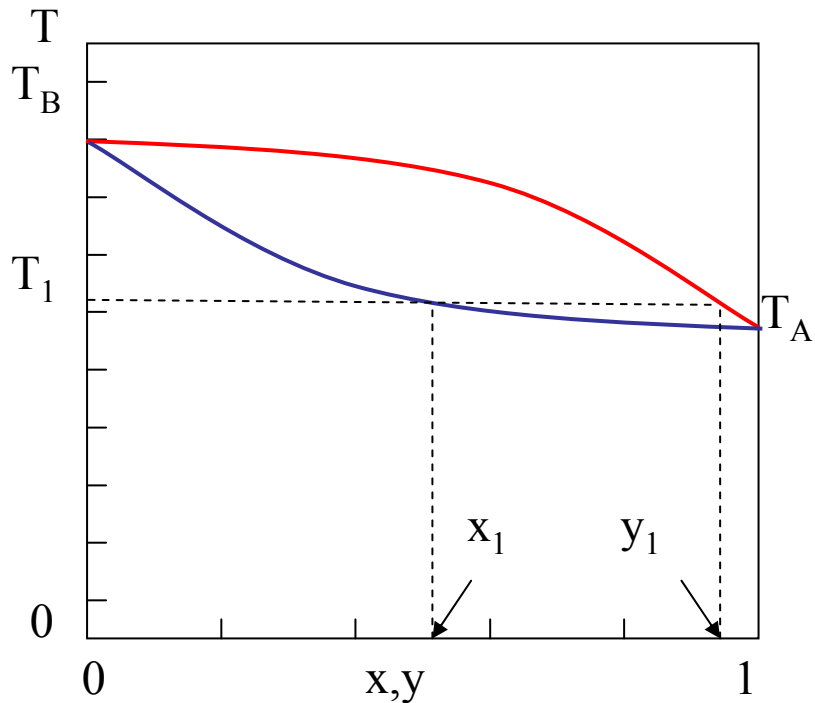
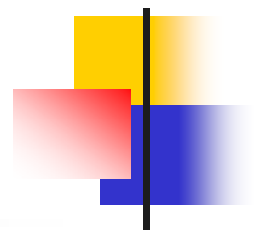
P^o : Τάση ατμών του συστατικού i στην αέρια φάση
 T : Θερμοκρασία μίγματος
 A, B, C : Σταθερές για συστατικό i

- Εξίσωση Clausius-Clapeyron:

$$\ln P^o = -\frac{\lambda}{RT} + D$$

λ : Ενθαλπία εξάτμισης
 D : Σταθερά για συστατικό i

Διαγράμματα Ισορροπίας

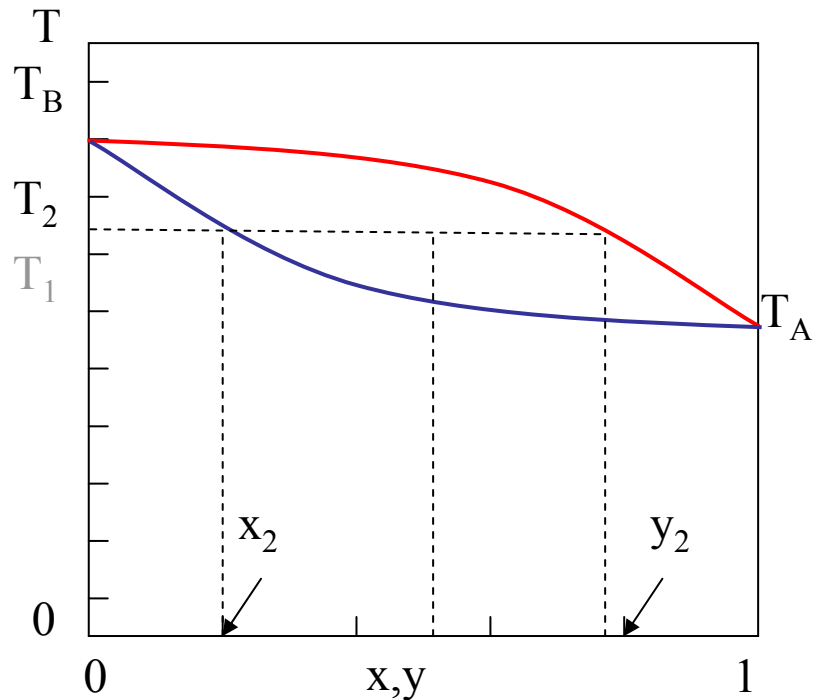
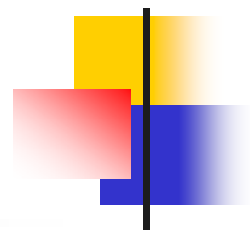

- Σημεία φυσαλίδας (bubble points)
- Σημεία υγροποίησης (dew points)
- T_A Σημείο βρασμού A
- T_B Σημείο βρασμού B

- Αρχικό μίγμα συστατικών A και B 50:50 (x_1)
- Θέρμανση σε θερμοκρασία T_1 (σε σταθερή πίεση)
  - Πρώτη φυσαλίδα (αέρια φάση)
    - Σύσταση 95% A και 5% B (y_1)
  - Σύσταση υγρής φάσης η ίδια με την αρχική (x_1)

Πηγή: Ασσαέλ, Μ.Ι., Μαγγιλιώτου, μ.Χ., Εισαγωγή στις Φυσικές Διεργασίες, Δεδούζης, 1990

Διαγράμματα Ισορροπίας

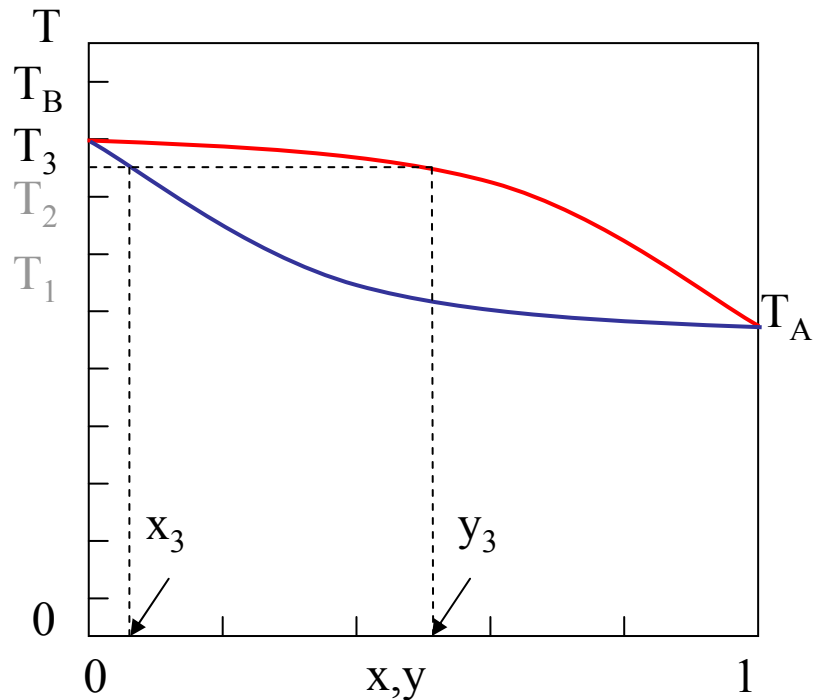
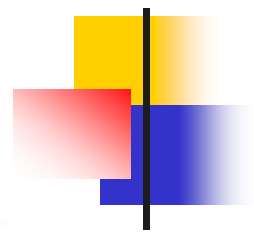

— Σημεία φουσαλίδας (bubble points)
— Σημεία υγροποίησης (dew points)

- Θέρμανση σε θερμοκρασία T_2
  - Συνεχίζει ο σχηματισμός αέριας φάσης
    - Σύσταση 75% A και 25% B (y_2)
  - Υγρή φάση ελαττώνεται
    - Σύσταση 20% A και 80% B (x_2)

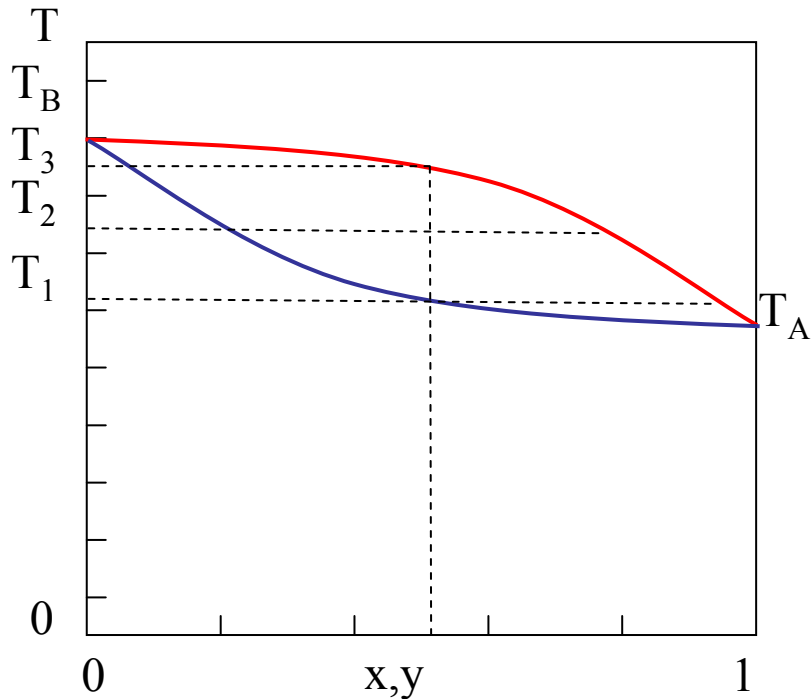
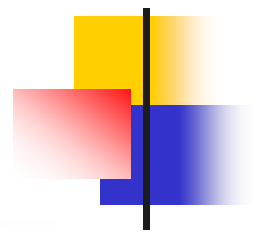
Διαγράμματα Ισορροπίας

- Σημεία φυσαλίδας (bubble points)
- Σημεία υγροποίησης (dew points)

- Θέρμανση σε θερμοκρασία T_3
  - Πλήρης ατμοποίηση μίγματος
    - Σύσταση 50% A και 50% B (y_3)
  - Υγρή φάση σε μορφή μεμονωμένης φυσαλίδας
    - Σύσταση 5% A και 95% B (x_3)

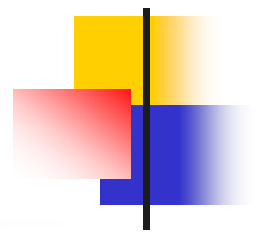
Διαγράμματα Ισορροπίας

- Σημεία φουσαλίδας (bubble points)
- Σημεία υγροποίησης (dew points)

- Εξαέρωση υγρού από T_1 μέχρι T_3
- Δεν υπάρχει ένα μόνο σημείο βρασμού μίγματος (όπως στις καθαρές ουσίες) παρά ένα εύρος σημείων βρασμού

Σχετική Πτητικότητα

- Σχετική πτητικότητα (relative volatility) συστατικού A προς B ορίζεται:

$$a_{AB} = \frac{K_A}{K_B} = \frac{(y_A / x_A)}{(y_B / x_B)}$$

K_A : Συντελεστής ισορροπίας συστατικού A
 K_B : Συντελεστής ισορροπίας συστατικού B

- Για τέλεια μίγματα ισχύουν οι νόμοι των Raoult και Dalton:

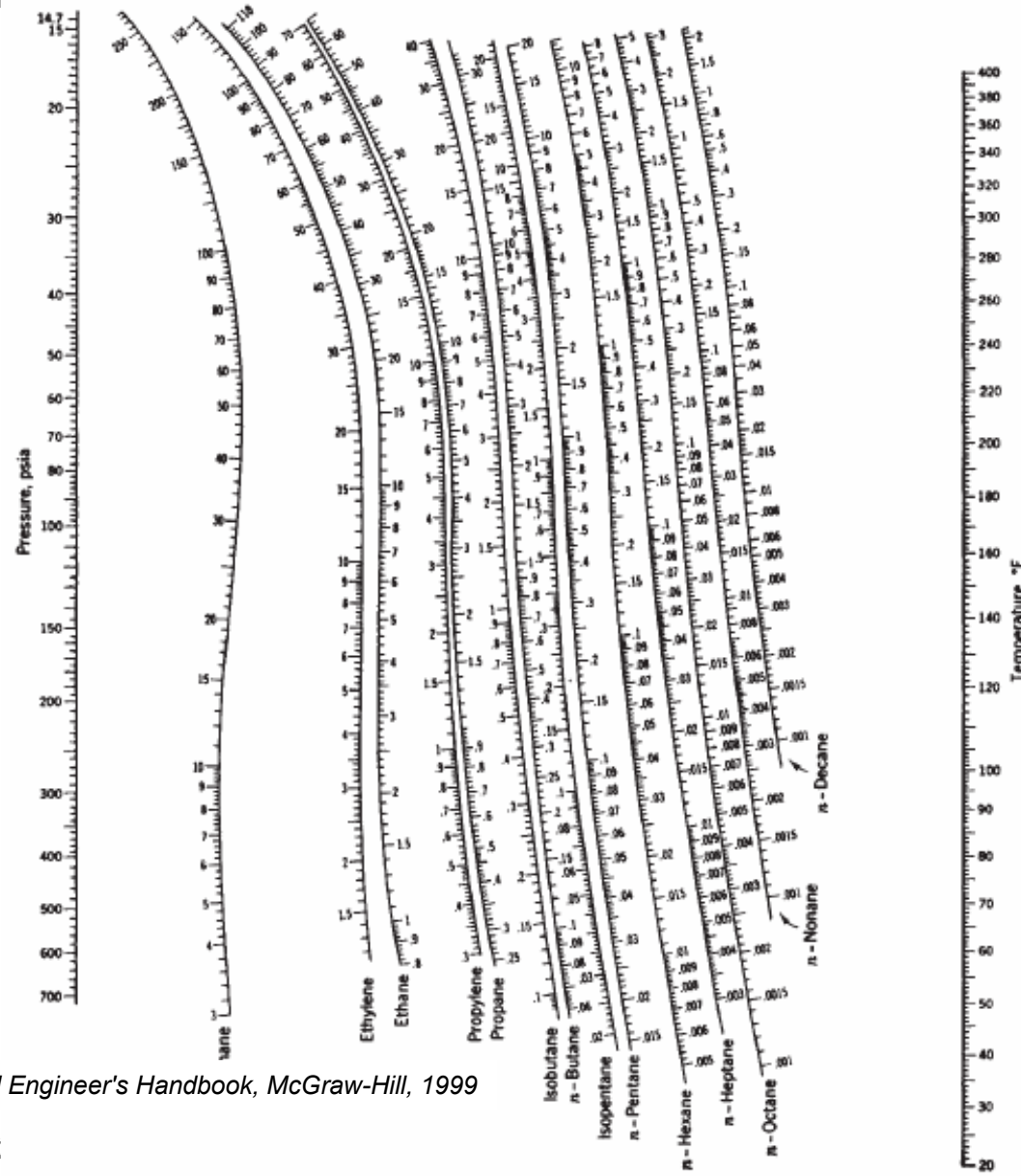
$$a_{AB} = \frac{P_A^o}{P_B^o}$$

P_A^o : Τάση ατμών συστατικού A στην θερμοκρασία του μίγματος
 P_B^o : Τάση ατμών συστατικού B στην θερμοκρασία του μίγματος

Σχετική Πτητικότητα (Συνέχεια)

- Για μίγματα περισσότερων συστατικών
  - Δεδομένα ισορροπίας (x_i, y_i) δεν απεικονίζονται γραφικά
  - Χρησιμοποιούνται οι συντελεστές ισορροπίας K_i για το i -συστατικό
    - Πίνακες ή διαγράμματα $K_i(T, P)$

$$K_i(T, P) = \frac{y_i}{x_i}$$

Πηγή: Perry's Chemical Engineer's Handbook, McGraw-Hill, 1999

Ισοζύγια Μάζας και Ενέργειας

- Ισοζύγια μάζας

- Για ολόκληρη την στήλη

$$F = D + B$$

$$Fx_F = Dx_D + Bx_B$$

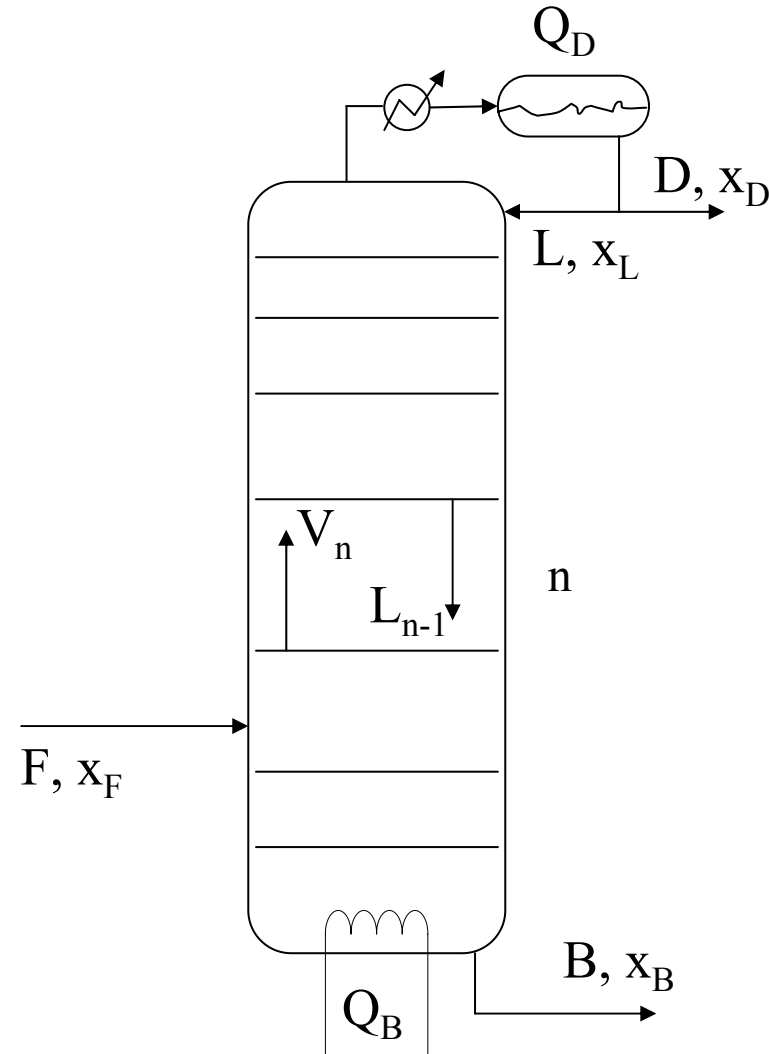
- Για επιμέρους βαθμίδες της στήλης

$$V_n = L_{n-1} + D$$

$$V_n y_n = L_{n-1} x_{n-1} + Dx_D$$

- Ισοζύγια ενέργειας

$$F \cdot H_F + Q_B = D \cdot H_D + B \cdot H_B + Q_D$$

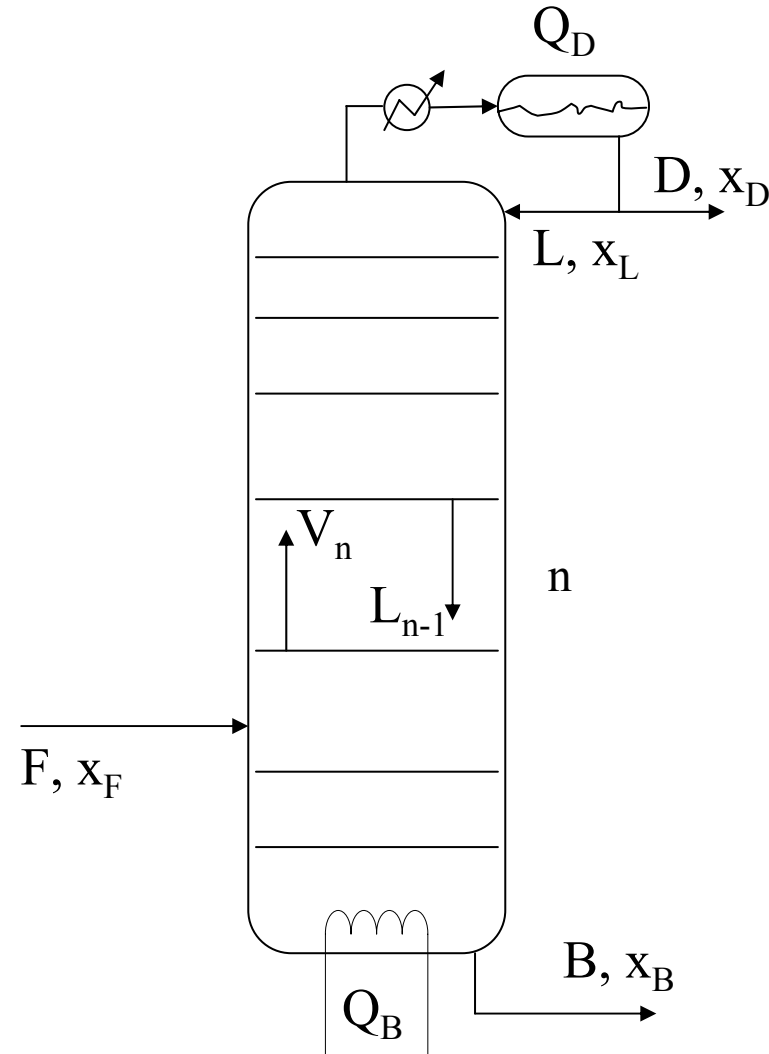

Λόγος Επαναρροής (Reflux)

- Κλάσμα προϊόντος κορυφής που επιστρέφει στην στήλη αφού υγροποιηθεί στον συμπυκνωτή

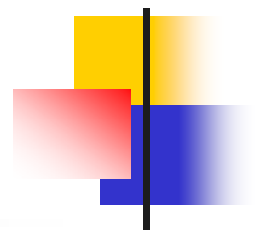
$$r = L / D$$

$$y_n = \frac{r}{r+1} x_{n-1} + \frac{1}{r+1} x_D$$

Αποστάξεις στο Διυλιστήριο

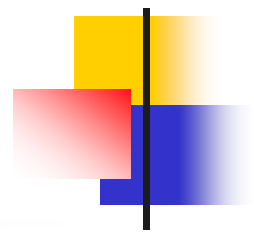

- ❶ Ατμοσφαιρική απόσταξη (atmospheric distillation)
  - Πρώτος διαχωρισμός αργού πετρελαίου
- ❷ Απόσταξη υπό κενό (vacuum distillation)
  - Διαχωρισμός βαρύτερου προϊόντος ατμοσφαιρικής απόσταξης
- ❸ Διαχωρισμός προϊόντων ενδιάμεσων διεργασιών (fractionation)
  - Υδρογονοεπεξεργασίας, καταλυτικής πυρόλυσης κτλ
- ❹ Διαχωρισμός αερίων προϊόντων (stabilizer)

1. Ατμοσφαιρική Απόσταξη

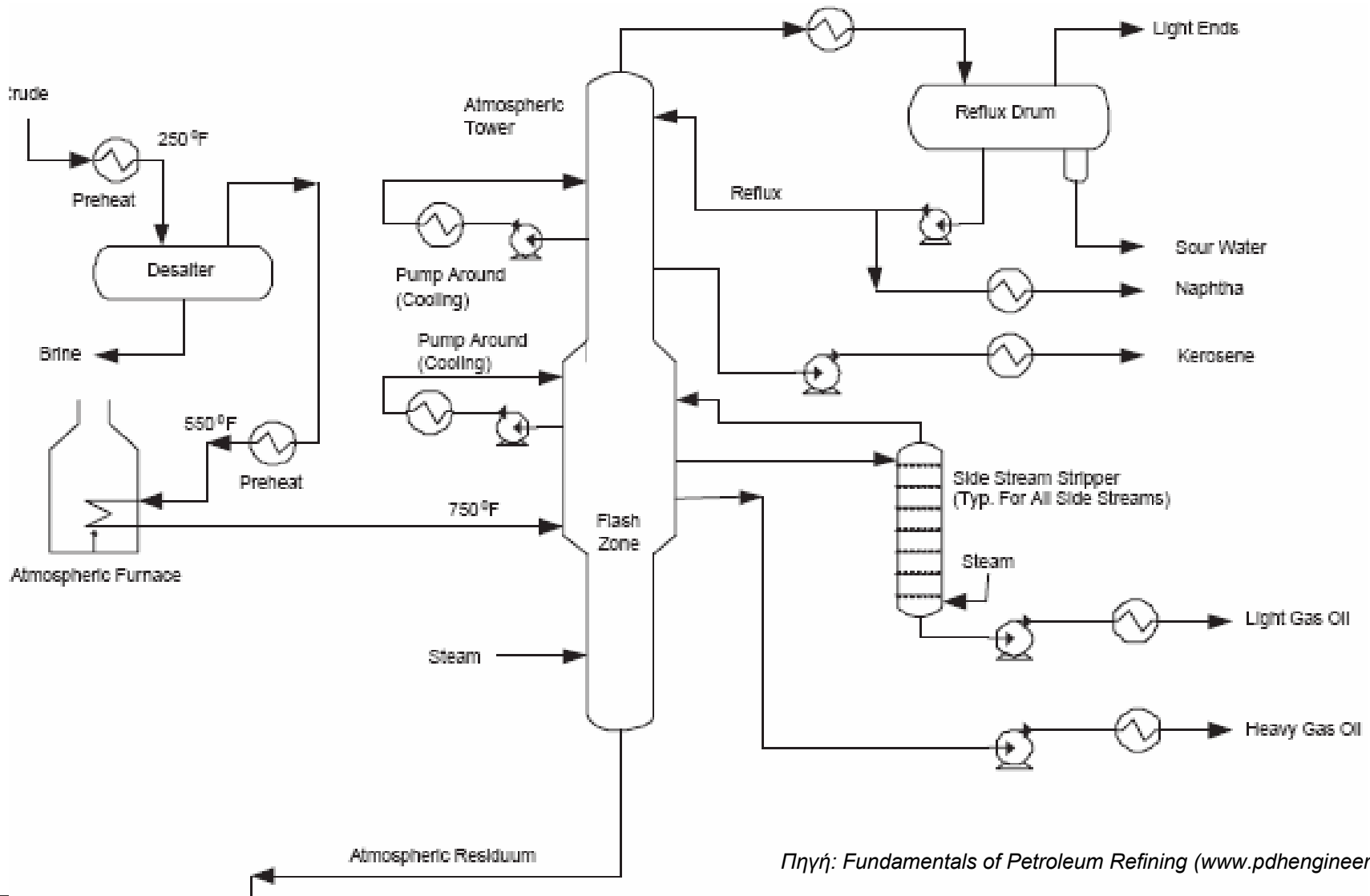

- Πρώτο στάδιο διαχωρισμού αργού πετρελαίου
  - Προηγείται η αφαλάτωση και προθέρμανση αργού πετρελαίου
- Προϊόντα
  - Ελαφριά αέρια, νάφθα, κηροζίνη, ελαφρύ και βαρύ ατμοσφαιρικό αερίελλαιο (gasoil)
- Λειτουργικές συνθήκες
  - Θερμοκρασία τροφοδοσίας: 340-380°C
  - Πίεση: 25-30 psi

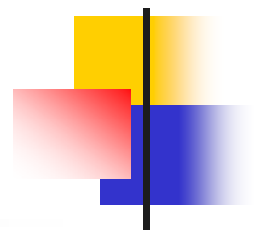
1. Ατμοσφαιρική Απόσταξη

Πηγή: *Fundamentals of Petroleum Refining* (www.pdengineer.com)

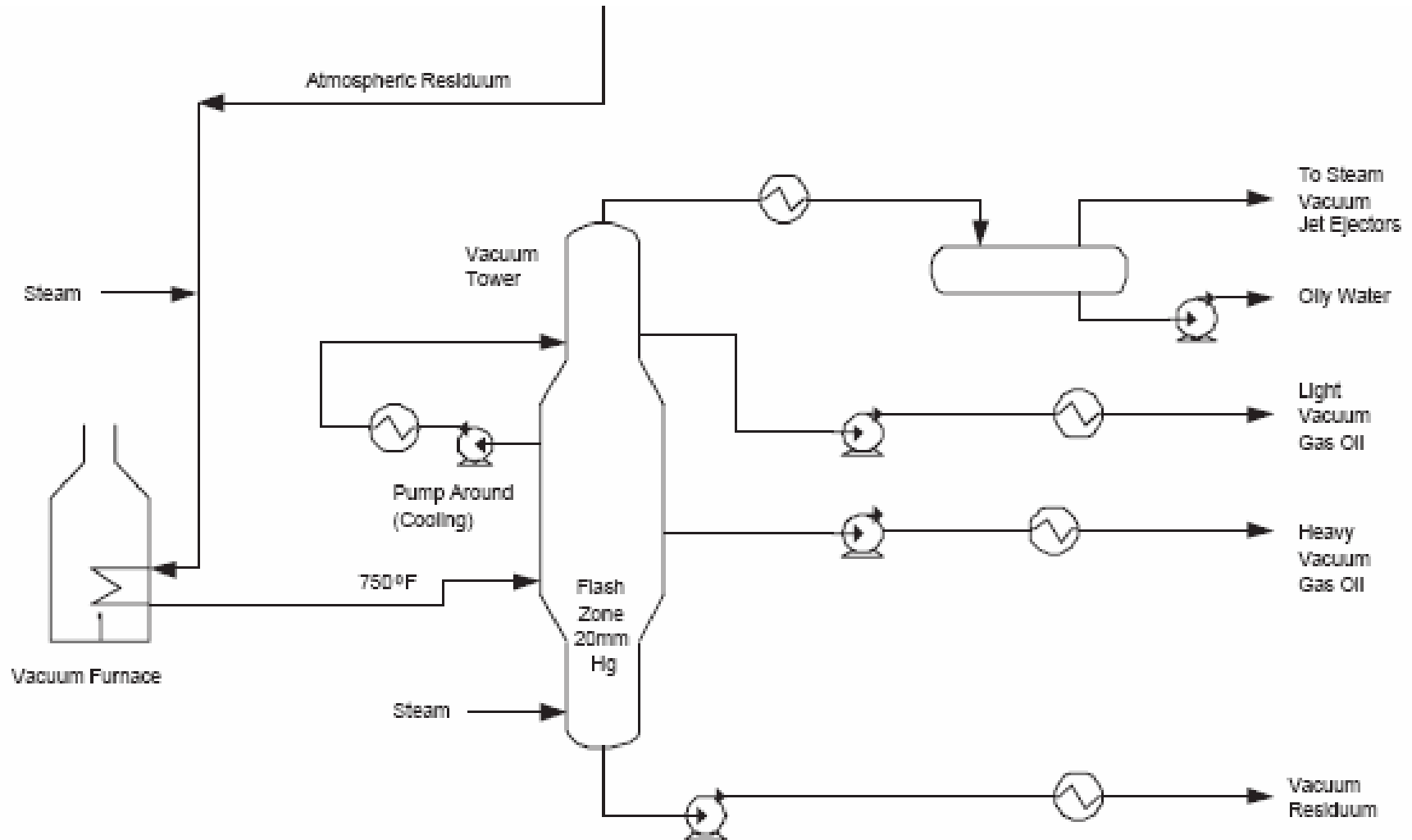
2. Απόσταξη Υπό Κενό

- Διαχωρισμός των βαρύτερων κλασμάτων του αργού πετρελαίου
  - Υπόλειμμα ατμοσφαιρικής απόσταξης (atmospheric resid)
- Προϊόντα
  - Αέρια, ελαφρύ και βαρύ αεριέλαιο κενού (VGO), υπόλειμμα (vacuum bottoms)
- Λειτουργικές συνθήκες
  - Θερμοκρασία τροφοδοσίας: $> 400^{\circ}\text{C}$
  - Πίεση: 15-30 mmHg

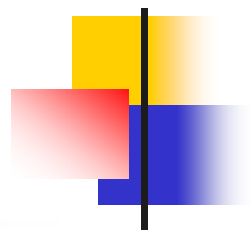
2. Απόσταξη Υπό Κενό

Πηγή: *Fundamentals of Petroleum Refining* (www.pdengineer.com)

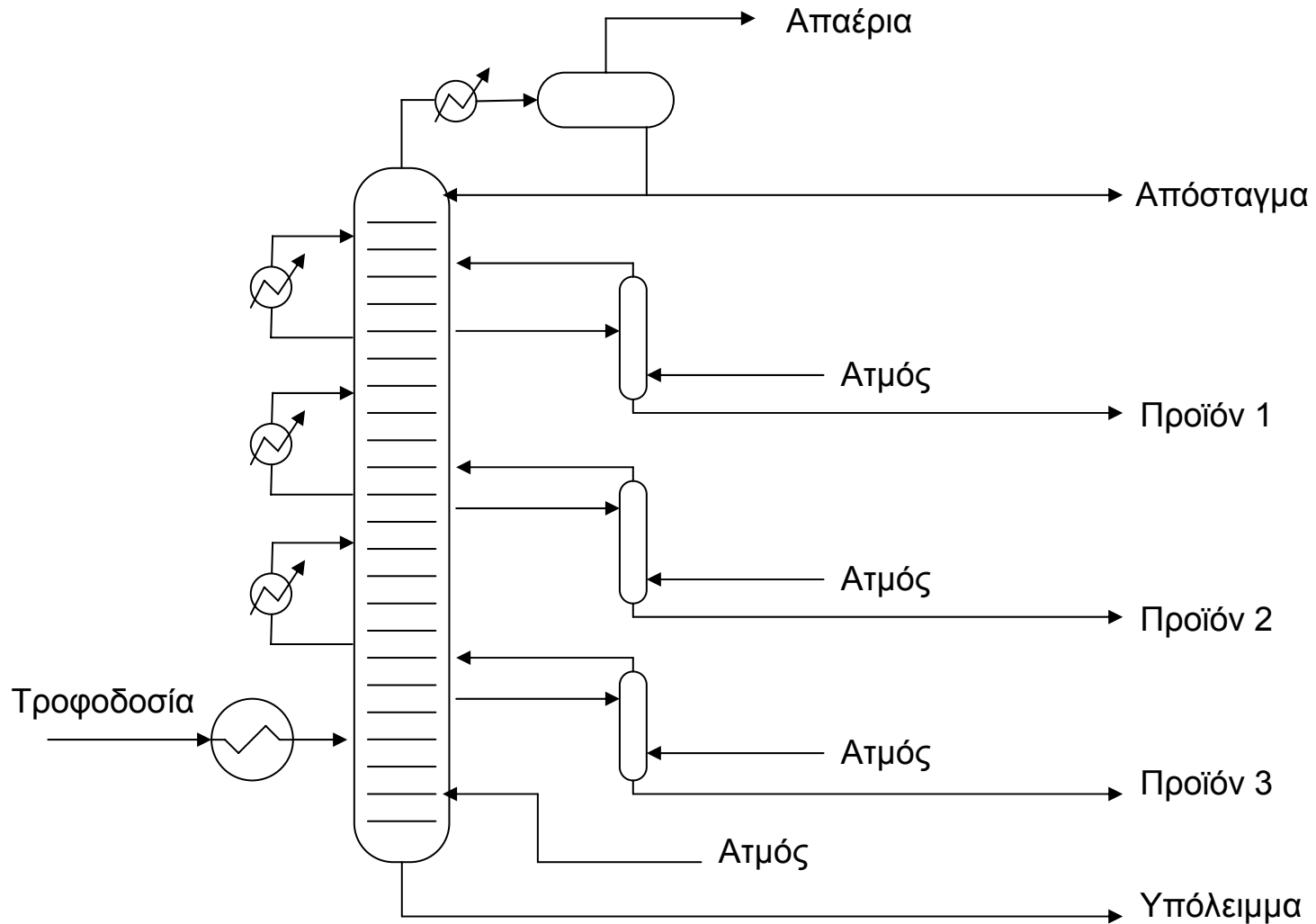
3. Απόσταξης Προϊόντων Διεργασιών

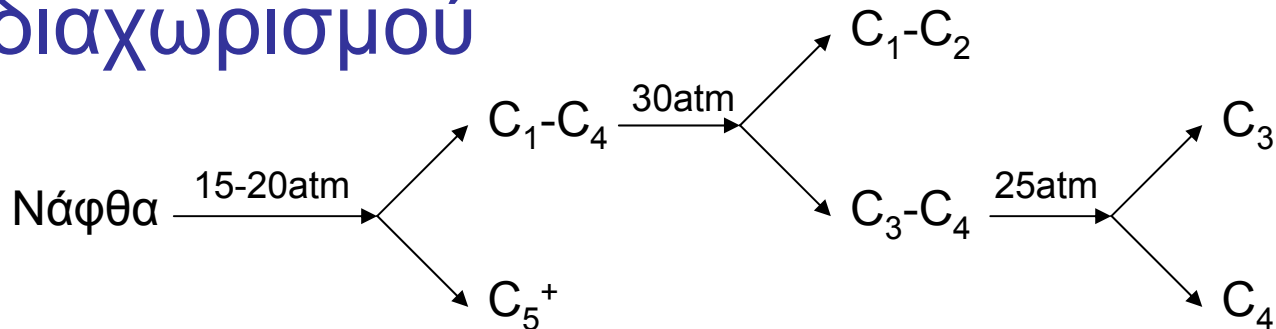
- Διαχωρισμός του συνολικού προϊόντος διεργασιών μετατροπής
  - Υδρογονοεπεξεργασία, καταλυτική πυρόλυση κτλ
- Μικρές ή μεγάλες στήλες ανάλογα με το προϊόν προς διαχωρισμό
- Προϊόντα
  - Αέρια, ενδιάμεσα, υπόλειμμα
- Λειτουργικές συνθήκες
  - Θερμοκρασία ανάλογη με το προϊόν
  - Ατμοσφαιρική πίεση

3. Απόσταξη Προϊόντων Διεργασιών

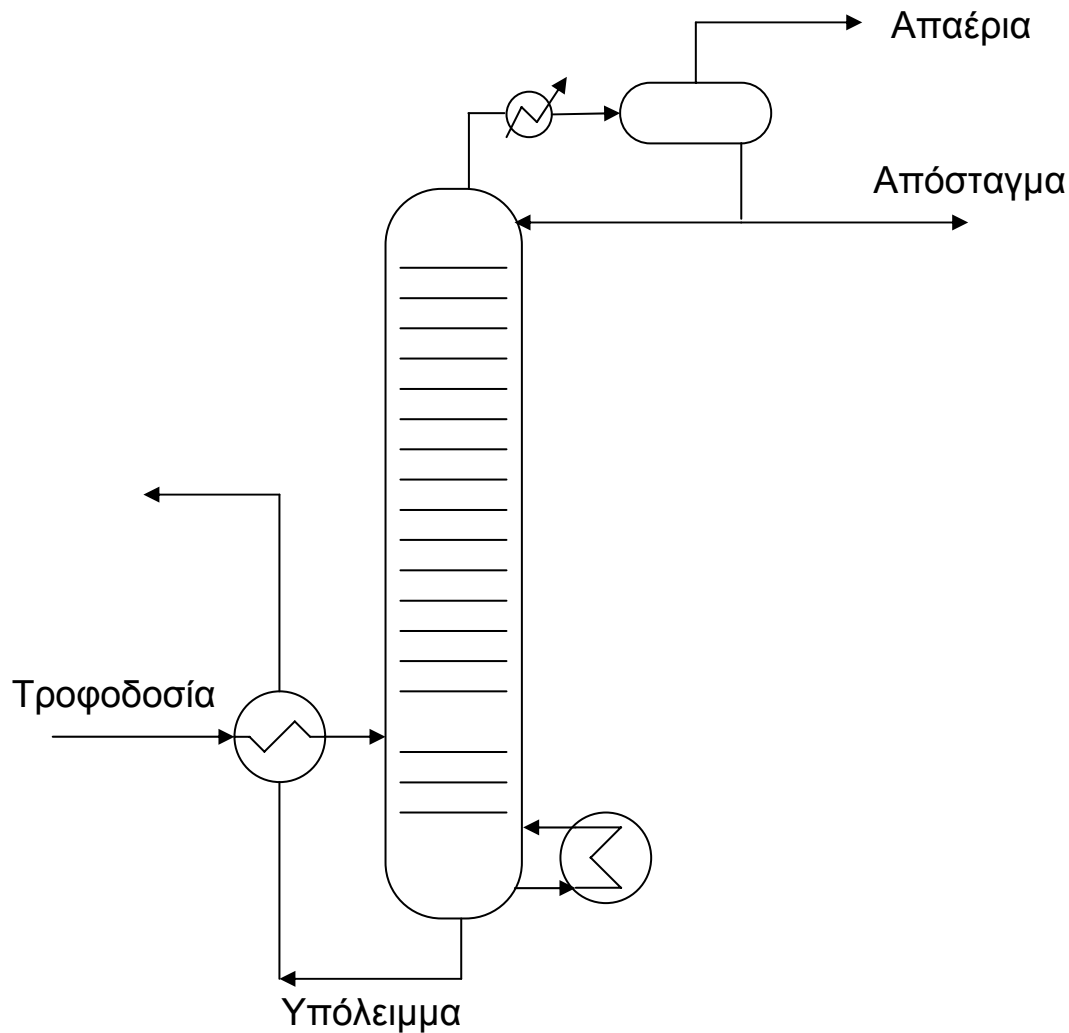

4. Απόσταξη Αερίων Προϊόντων

- Διαχωρισμός των ελαφρύτερων κλασμάτων που λαμβάνονται από το αργό πετρέλαιο
  - Μίγμα αερίων και νάφθας
- Στήλες μικρής διαμέτρου
- Έχουν μεγάλο αριθμό βαθμίδων
- Λειτουργούν υπό υψηλή πίεση (15-20 atm)
- Φάσεις διαχωρισμού

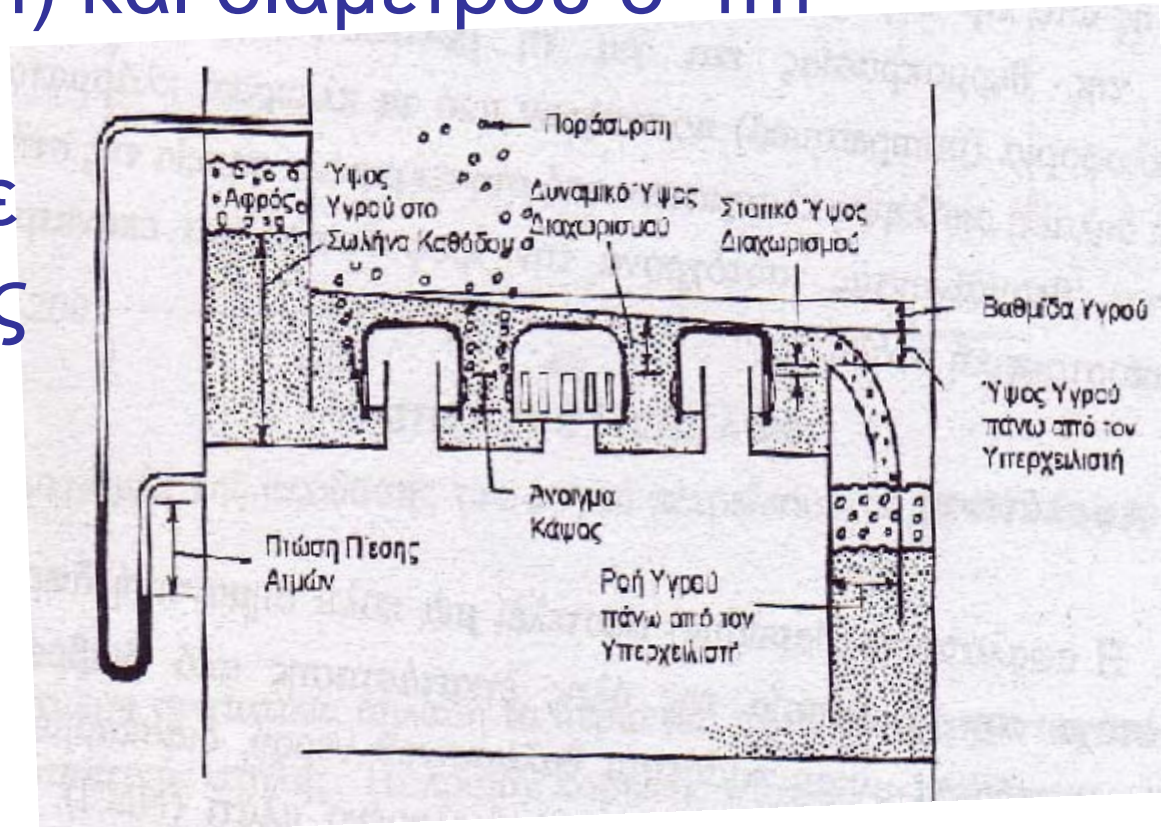

4. Απόσταξη Αερίων Προϊόντων

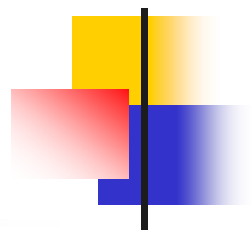
Αποστακτικές Στήλες - Βαθμίδες

- Κατακόρυφοι χαλύβδινοι κύλινδροι μεγάλου ύψους (π.χ. 30m) και διαμέτρου 3-4m
- Διαχωρισμός επιτυγχάνεται με πολλές βαθμίδες
  - Ορίζονται με δίσκους πάνω στους οποίους γίνεται η κλασμάτωση

Πηγή: Στούρας Σ., Λόης Ε. και Ζανίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

- Μεγιστοποίηση οικονομικών κριτηρίων ρυθμίζοντας ροή τροφοδοσίας, αποδόσεις και ποιότητα προϊόντων και ενεργειακές απαιτήσεις, λαμβάνοντας υπ' όψη τους σχεδιαστικούς περιορισμούς της μονάδας
- Αύξηση απόδοσης προϊόντων
  - Αύξηση της ενέργειας του καυστήρα (reboiler)
  - Μείωση κατανάλωσης ενέργειας από συστήματα υγρής ανακυκλοφορίας
  - Αύξηση του ατμού διαχωρισμού (stripping steam)

Πηγή: ExxonMobil Refinery (www.exxonmobil.com)

© Στέλλα Μπεζεργιάννη 2009